

ĆWICZENIA LOGOPEDYCZNE DLA 5- LATKA

Mowa dziecka 5-letniego jest już w zasadzie zrozumiała. Głoski sz, ż, cz, dż, które się pojawiły w czwartym roku życia, zaczynają się ustalać. Dziecko potrafi je poprawnie powtórzyć, choć w mowie potocznej mogą jeszcze być wymawiane jak s, z, c, dz. Głoska r powinna już być wymawiana, ale często pojawia się dopiero w tym okresie, (jeśli się nie pojawiła nie jest to jeszcze powód do niepokoju – r kształtuje się do 6-7 r. ż.).

Najtrudniejsze głoski wymagają dodatkowych ruchów precyzyjnych, np. uniesienia języka za dziąsła przy sz, ż, cz, dż, wytworzenia szczeliny przy wymowie głosek przedniojęzykowych-zębowych albo szybkich ruchów wibracyjnych niezbędnych do wytworzenia r. Te powstają oczywiście najpóźniej: r i sz, ż, cz, dż w wieku 5–6 lat, a niekiedy sprawiają trudności jeszcze w szkole.

Wypowiedzi dziecka 5-letniego przyjmują formę realizacji wielozdaniowej. Dziecko chętnie opowiada o przebiegu jakiegoś wydarzenia, relacjonuje obejrzany film lub przewiduje fakty, które jego zdaniem mogą zaistnieć. W swoich wypowiedziach uwzględnia kolejność zdarzeń i zależności przyczynowo-skutkowe. Pytane o znaczenie słów, potrafi je wyjaśnić. Potrafi opisywać przedmioty podając ich cechy charakterystyczne oraz możliwości zastosowania tych przedmiotów.

Nieprawidłowości gramatyczne zanikają. Dziecko dokonuje autokorekty i równie chętnie poprawia innych, np. młodsze rodzeństwo.

PRZYKŁADY ĆWICZEŃ DO WYKONYWANIA Z DZIECKIEM W DOMU

Ćwiczenia analizy i syntezy słuchowej

*Ćwiczenia te wiążą się już ściśle z mową, obejmując wydzielanie wyrazów w zdaniu, sylab w wyrazach, głosek. **Stanowią przygotowanie do nauki czytania i pisanie.** Zaczynamy od wyrazów o prostej budowie fonetycznej tzn. bez upodobnień (np. jabłko-japko), zaniku dźwięczności (np. sad- sat) czy wyrazów z głoskami miękkimi (np. ślimak, ziemia). Analiza – podział wyrazów na sylaby i głoski. Synteza- „składanie” w całość usłyszanego wyrazu np. sa-mo-lot, s/o/k*

- **Wyróżnianie wyrazów w zdaniu.** Kłaśnij tyle razy/ustaw tyle klocków/ narysuj tyle kótek ile usłyszysz wyrazów w zdaniu. Wybieramy zdania proste i zrozumiałe np. Kasia szyje. Pan stoi. Mama gotuje obiad. Ciocia kupiła chleb.

- **Wydzielanie sylab w wyrazach.** Zaczynamy od wyrazów dwusylabowych np. kura, koza, żaba, sowa, nogi, ryba, buty. Następnie przechodzimy do wyrazów trzysylabowych np. samolot, parasol, lotnisko, sandały i czterosylabowych np. karuzela i pięciosylabowych np. lokomotywa. Dorosły dzieli na sylaby a dziecko zgaduje (synteza sylabowa).Zaczynamy od łatwiejszych wyrazów i przechodzimy do

trudniejszych. Zaczynamy od pracy na materiale obrazkowym i przechodzimy do ćwiczeń bez obrazków.

- **analiza sylabowa:** podziel swoje imię na sylaby, podziel na sylaby imiona członków rodziny, podziel na sylaby wyrazy na obrazkach

-rodzic podaje sylabę np. ra -, dziecko klaszcze/podnosi rękę lub wykonuje podskok, gdy usłyszy wymawiany przez rodzica wyraz zawierający daną sylabę (radio, rama, rakietą, masa , kara, guma)

- **zgaduj – zgadula sylabowa.** Dziecko otrzymuje koperty, na których są narysowane kropeczki. W każdej kopercie są obrazki. Ćwiczący poleca wyjąć obrazki z poszczególnych kopert i sprawdzić, czy obrazek został umieszczony w odpowiedniej kopercie /np. nazwa jednosylabowa w kopercie z jedną kropką, dwusylabowa z dwiema itp./ Po sprawdzeniu wszystkich kopert dziecko otrzymuje

inne obrazki, które musi umieścić w odpowiedniej kopercie.

-**Wojna sylabowa.** Potrzebne: dowolny zestaw obrazków. Obrazki należy wymieszać i ułożyć odwrócone na środku stołu. Dorosły i dziecko losują po jednym obrazku. Każdy wypowiada sylaby w nazwie swojego obrazka i liczy je. Kto ma więcej sylab, zabiera obrazek przeciwnika. Jeśli liczba sylab jest taka sama, gracze losują dodatkowe obrazki. Gra toczy się do wyczerpania obrazków. Wygrywa osoba, która zebrała ich więcej.

- **Wyodrębnianie samogłoski w nagłosie wyrazu.** Samogłoska stanowi sylabę np. O-la, E-la.

-**Wydzielanie spółgłoski nagłosowej** przez przedłużanie nagłosu.

Zaczynamy od wyrazów, które rozpoczynają się od głoski szczelinowej – takiej którą da się przedłużyć np. sssanki, szszszalik.

-Wyszukiwanie przedmiotów np. w pokoju, kuchni, które rozpoczynają się na daną spółgłoskę.

-Wydzielanie głosek w łatwych wyrazach np. osa, ule, las, pas

-**Wydzielanie spółgłoski wygłosowej**, np. lasss. Do ćwiczeń wybieramy takie wyrazy, których końcowa głoska daje się przedłużyć czyli [s, sz]

-**Taka sama głoska. Rozsypanka obrazkowa.** Pomoce: obrazki ilustrujące słowa, rozpoczynające się tą samą głoską i stanowiące pary np.: bałwan-balon, cebula-cytryna, dom-dach, namiot-nożyczki itp. Na stole kładziemy rozrzucone obrazki ilustracja do góry. Pierwsza osoba (dorosły) szuka obrazków, które rozpoczynają się taką samą głoską. Jeśli znajdzie parę nazywa je i podaje głoskę rozpoczynającą słowa. Za dobrze wykonane zadanie zabiera obrazki i układa przed sobą w stosiku.

Następuje zmiana i dziecko losuje obrazki.

-**wydzielanie grup spółgłoskowych** o trudnej budowie np. sta, pta, tło, bło.

-**różnicowanie wyrazów**, które różnią się jedną głoską, powoduje to zmianę znaczenia wyrazów np. bułka-półka, domek –Tomek, góra-kura, bal-pal, biurko-piórko, kasa-kasza, buty-budy, taczka-kaczka

Ćwiczenia podaję za portalem: www.logopedia.net.pl:

Ćwiczenia usprawniające język (pionizacja):

- Dotykamy palcem lub zimną łyżeczką podniebienia tuż za górnymi

zębami, nazywając je "zaczarowanym miejscem", "parkingiem" itp.. w którym język (krasnoludek, samochód) powinien przebywać, gdy mamy zamkniętą buzię.

- Przytrzymywanie czubkiem języka przy podniebieniu rodzynek, pastylek pudrowych, cukierków halls (z wgłębieniem w środku) itp.

- Zlizywanie nutelli, mleka w proszku itp. z podniebienia przy szeroko otwartych ustach.

- **Konik jedzie na przejażdżkę** - naśladowanie konika stukając czubkiem języka o podniebienie, wydając przy tym charakterystyczny odgłos kląskania.

- **Winda** - otwórz szeroko buzię, poruszaj językiem tak, jakby był windą - raz do góry, raz do dołu.

- **Chomik** - wypycha policzki jedzeniem, a ty pokaż jak można wypchnąć policzki językiem, raz z prawej raz z lewej strony.

- **Malarz** - maluje sufit dużym pędzlem. Pomaluj pędzlem (językiem) swoje podniebienie, zaczynając od zębów w stronę gardła.

- **Młotek** - wbijamy gwoździe w ścianę. Spróbuj zamienić język w młotek i uderzaj o dziąsła tuż za górnymi zębami, naśladowując wbijanie gwoździa.

- **Żyrafa** - ma długą szyję, wyciąga mocno szyję do góry. Otwórz szeroko usta i spróbuj wyciągnąć język do góry, najdalej jak potrafisz.

- **Słoń** - ma długą trąbę i potrafi nią wszędzie dosięgnąć. Ciekawe czy potrafisz dosięgnąć językiem do ostatniego zęba na górze i na dole, z prawej i lewej strony.

Ćwiczenia usprawniające wargi:

- **Balonik** - nadymanie policzków, usta ściągnięte

- **Całuski** - ściągamy mocno wargi i cmokamy posyłając do siebie buziaki.

- **Niejadek** - usta wciągamy w głąb jamy ustnej.

- **Zmęczony konik** - parskanie wargami.

- **Podwieczorek pieska** - chwytanie ustami drobnych cukierków, chrupek, kawałków skórki chleba, itp.

- **Kto silniejszy?** - napinanie warg w pozycji rozciągniętej. Dwie osoby siedzące naprzeciw siebie trzymają ustami kartkę papieru i każdy ciągnie w swoją stronę. Uwaga - dajmy dziecku szansę wygrania zawodów.

- **Rybka** - powolne otwieranie i zamykanie warg tworzących kształt koła, zęby "zamknięte"

- **Świnka** - wysuwanie obu warg do przodu, udając ryjek świnki.

- **Wąsy** - wysuwanie warg jak przy wymawianiu u, położenie na górnej wardze słomki lub ołówka i próby jak najdłuższego utrzymania.

- **Drzwi do domu** - buzia to domek krasnoludka, a wargi to drzwi do domku. Pokaż jak wargi ściągnięte do przodu, otwierają się i zamykają.

- **Straż pożarna** - wyraźne samogłoski szerokie wymawianie samogłosek w parach: e o, i u, a u

- **Suszarka** - utrzymywanie przy pomocy warg słomki, wciąganie powietrza nosem, wydychanie przez słomkę na dłoń (odczuwanie ciepłego powietrza).

- **Pojazdy** - naśladowanie poprzez wibrację warg warkotu motoru,

helikoptera.itp.

Ćwiczenia oddechowe:

- Dmuchanie na chorągiewki i wiatraczki.
- Tańczący płomyczek** - dmuchanie na płomień świecy, tak by wyginać go pod wpływem dmuchania.
- Łódki** - dmuchanie na papierowe łódki, lekkie przedmioty pływające w misce z wodą.
- Wydmuchiwanie baniek mydlanych.
- Dmuchanie na papierowe ozdoby zawieszone na nitkach różnej długości. Przy tych ćwiczeniach posługujemy się raz nosem, raz ustami.
- Kto dmuchnie dalej?** - zdmuchiwanie kulki waty kosmetycznej, lekkich przedmiotów.
- Wyścigi samochodowe** - dmuchanie na papierowe kulki po wytyczonej trasie (narysowanej na podłodze, kartce).
- Mecz piłkarski** - przedmuchiwanie piłeczki pingpongowej do osoby siedzącej naprzeciwko, staramy się wbić gola w bramkę zbudowaną z klocków (bramka może być jedna, ustawiona na środku stołu lub kilka w różnych miejscach).
- Gotowanie wody** - dmuchanie przez rurkę do wody, aby tworzyły się pęcherzyki powietrza. Dmuchamy na zmianę: długo - krótko - jak najdłużej, słabo - mocno - bardzo mocno - gotuje się i kipi!
- Gotowanie obiadu** - rozdmuchiwanie w naczyniu chrupek, ryżu, kaszy, pociętej gąbki, kawałków styropianu.
- Nadmuchiwanie baloników, zabawek i piłek z folii.
- Próby gwizdania.
- Gra na instrumentach muzycznych: organkach, trąbce, gwizdku.
- Rozdmuchiwanie kropli farby wodnej na podkładce z tworzywa sztucznego.

Ćwiczenia słuchowe:

- **Wysłuchiwanie dźwięków z otoczenia** – dziecko zamyka oczy i przez ok. 1 minutę stara się skoncentrować na tym jakie dźwięki słyszy, następnie otwiera oczy i po kolei mówi, co słyszało;
- **Rozpoznawanie odgłosu** darcia papieru, stukania wysypywanych klocków, przelewania wody, stukania łyżeczką o szklankę itp., (dziecko ma zasłonięte oczy);
- **Zabawa „Gazetowe głosy”** – prowadzący demonstruje odgłosy: potrząsanie kartką, stukanie w kartkę, pocieranie kartki o kartkę, zgniatanie kartki, rozrywanie kartki, dzieci słuchają ich oraz obserwują, następnie pojedynczo odgadują w/w odgłosy z zasłoniętymi oczami;
- **Zabawa „Odgłosy z puszek”** – w puszkach umieszczamy cukier, drobne pieniądze, groch, kasztany, kamyki, następnie rodzic potrząsa po kolei puszkami, a dziecko rozpoznaje odgłos;

- **Odszukiwanie ukrytego źródła dźwięku** – rodzic chowa np. głośno cykający zegarek, dziecko w tym czasie wychodzi, następnie stara się go odnaleźć;
- **Rozpoznawanie członków rodziny po głosie** – dziecko ma zasłonięte oczy, po usłyszeniu głosu członka rodziny wypowiada jego imię i idzie w jego kierunku;
- **Rozpoznawanie barwy dźwięku** różnych instrumentów muzycznych;
- **Odtwarzanie sekwencji dźwięków** różnych instrumentów muzycznych – dziecko ma zasłonięte oczy, a rodzic gra na kilku instrumentach muzycznych stopniowo zwiększając ich ilość, następnie dziecko odtwarza daną sekwencję dźwięków
- **Rozpoznawanie tempa** – stukamy pałeczką raz wolno raz szybko, a dziecko rozpoznaje tempo;
- **Odtwarzanie przez dziecko rytmu** wyklaskanego przez rodzica;

REGULARNA PRACA Z DZIECKIEM W DOMU!!!

Warunkiem skutecznej terapii logopedycznej jest codzienna praca z dzieckiem w domu przez 10 minut. Bez niej nie będzie efektów w postaci poprawnej wymowy. Ćwiczenia należy przeprowadzać w formie zabawy. Jednorazowo wybieramy kilka ćwiczeń, a potem kolejne.

PUBLIKACJE

Polecam korzystanie z pomocy zawierających pomysły ćwiczeń artykulacyjnych, oddechowych i słuchowych:

- **„Gimnastyka buzi na wesoło”** I. Rutkowska – Błachowiak
- **„Cmokaj, dmuchaj, parszaj, chuchaj. Ćwiczenia oddechowe i artykulacyjne dla najmłodszych”** K. Szłapa
- **„Przygody Języczka Podróżniczka”** M. Bryła, A. Muszyńska
- **„Śmieszne minki dla chłopczyka i dziewczynki”** I. Michalak-Widera
- **„Dźwięki mowy”** red. A. Mauer
- **„Zabawy słuchowe. Ćwiczenia dla uczniów klas 0 i I-III”** A. Tońska - Mrowiec, I. Pojmaj
- **„Wierszyki na dziecięce masażyki”** M. Bogdanowicz
- **„Co to? Kto to”** – płyta CD i zestaw obrazków Seventh Sea
- **„O mowie dziecka. Jak zapobiegać nieprawidłowościom w jej rozwoju”**
E. Słodownik-Rycaj

LOGOPEDA
mgr Dominika Strugińska

